

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรม

เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสาเหตุอันหนึ่งที่มีผลต่อขนาดของครอบครัว โดยทั่วไป ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมักจะต้องการมีบุตรหลายคน ยิ่งครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง ความต้องการจำนวนบุตรยิ่งลดลง แต่อย่างไรก็ตาม ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงในระดับหนึ่งอาจจะต้องการมีบุตรหลายคน ทั้งนี้เนื่องจากการมีบุตรหลายคน ไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของครอบครัว ดังนั้น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวน่าจะมีความสัมพันธ์กับการกำหนดจำนวนบุตรในอุตสาหกรรม ซึ่งในบทนี้จะได้พิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ที่มีต่อการกำหนดจำนวนบุตรในอุตสาหกรรม สำหรับขั้นที่จะใช้วิเคราะห์ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ในข้อมูลนี้ได้พยายามหลีกเลี่ยงคำถามเกี่ยวกับรายได้ของครอบครัวโดยตรง และใช้ตัวระดับเศรษฐกิจทางอ้อม ได้แก่ความมั่งคั่งของครัวเรือน ซึ่งหมายถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ขนาดของที่ดินที่ใช้ในการประกอบอาชีพ และอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

๑. ความมั่งคั่งของครัวเรือน

การที่จะวัดระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จากรายได้ของแต่ละครัวเรือนโดยตรงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก และมักจะได้รับคำตอบที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ยิ่งบุคคลที่ไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการสำรวจ จะพยายามหลีกเลี่ยงการตอบคำถามในเรื่องนี้ ดังนั้น วิธีที่ดีที่สุดจึงใช้วัดทางอ้อมโดยใช้เกณฑ์ความรู้สึกรวมของผู้สัมภาษณ์ วัดฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน ขนาดของบ้านที่อยู่อาศัย จำนวนที่ดินที่ใช้ในการเกษตรกรรม จำนวนเนื้อที่ต่อไร่ของทั้งครอบครัว เกษตรและมีใช้ครอบครัวเกษตร

ก. ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือน* ในครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำมักจะมีบุตร
 มากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง ในเหตุการณ์วิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กล่าวถึงผลการวิจัยของต่าง
 ประเทศที่ยืนยันว่า ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า มีความต้องการบุตรในอุดมคติน้อยกว่า
 โดยที่การ ศึกษาส่วนใหญ่ในต่างประเทศได้ชี้รายได้เป็นเครื่องวัด แต่ในประเทศไทยซึ่งที่ได้
 อธิบายแล้วว่า การเก็บข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์โดยใช้ดัชนีเรื่องรายได้กระทำโดย
 ตรงมิได้ การศึกษาตามโครงการนี้จึงใช้เกณฑ์ความรู้สึกของนักสัมภาษณ์เป็นดัชนีชี้วัดแทน
 ปรากฏในตารางที่ ๑๔ ว่าโดยทั่วไปแล้วจำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีที่อาศัยอยู่ในครัว
 เรือนที่มีฐานะยากจน และครัวเรือนที่มีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างดีไม่มีความแตกต่างอย่าง
 ชัดเจน กล่าวคือ สตรีที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะยากจนในสายตาค้นสัมภาษณ์มีความ
 ต้องการบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย ๔.๑ คน ส่วนคนที่มีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างดีมีความ
 ต้องการบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย ๔.๑ เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มอายุ ก็ปรากฏเป็นแบบแผน
 เดียวกันนี้ นอกจากสตรีในกลุ่มอายุ ๔๐-๔๔ ปีที่พบว่า จำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีที่มีฐานะ
 เศรษฐกิจต่ำมีน้อยกว่า ฉะนั้นการสรุปผลโดยใช้ดัชนีนี้จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ทั้งนี้
 อาจจะเนื่องมาจากว่ามีความบกพร่องในด้านเกณฑ์ความรู้สึกของนักสัมภาษณ์ หรืออาจจะ
 เนื่องมาจากว่าโดยแท้จริงแล้วสตรีที่อยู่ในครัวเรือนที่มีฐานะเศรษฐกิจต่ำ ต้องการ บุตรใน
 อุดมคติเท่าหรือคล้ายกับสตรีที่มีฐานะเศรษฐกิจสูง กล่าวคือ มีความต้องการโดยเฉลี่ย ๔ คน
 แต่

การใช้เกณฑ์ความรู้สึกของผู้สัมภาษณ์วัตถุประสงค์ทางด้านเศรษฐกิจของผู้ให้สัมภาษณ์
 เพื่อนำมาใช้เป็นดัชนีวัดความมั่งคั่งของครัวเรือนของการศึกษานี้ ได้มีการสุ่มตัวอย่าง
 การประเมินราคาเครื่องใช้ในบ้านมา ๕๐ ครัวเรือน เพื่อทดสอบความแม่นยำของเกณฑ์การ
 ใช้ความรู้สึกดังกล่าว พบว่า มีค่า $\chi^2 = ๑๕.๕๖๓$ $p < .๐๐๑$

ตารางที่ ๑๘ จำนวนบุตรในชุมชนศิโอบเจียต๋องกริยาหน้าครัวเว็อน บัญ ๑๕๔๕ ปี
หนึ่งคน จำแนกตามกลุ่มอายุของสตรี และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

กลุ่มอายุ ของสตรี	ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว			
	บขกรวม	ยากจน	ปานกลาง และดี	ไม่ทราบ
๑๕-๒๔	๓.๕ (๔๖)	๓.๖ (๕๓)	๓.๒ (๔๑)	* (๕)
๒๕-๓๔	๓.๕ (๑๖๘)	๓.๘ (๕๔)	๕.๐ (๓๖)	* (๑)
๓๕-๓๙	๓.๕ (๑๕๖)	๓.๕ (๒๕)	๓.๘ (๓๒)	๕.๓ (๑๒)
๓๕-๓๙	๕.๕ (๑๓๐)	๕.๖ (๓๕)	๕.๕ (๕๕)	* (๓)
๔๐-๕๕	๕.๕ (๑๕๕)	๕.๐ (๒๓)	๕.๘ (๓๕)	๓.๕ (๕)
รวม	๕.๑ (๒๕๓)	๕.๐ (๓๑๕)	๕.๑ (๓๕๕)	๕.๑ (๒๕)

* ตัวอย่างในประเทศนี้ไม่น้อยกว่า ๕ ราย

- จำนวนรวมของสตรีที่ศึกษาลดลงจาก ๔๐๒ เป็น ๒๕๓ เพราะศึกษาเฉพาะกริยาหน้าครัวเว็อน

เพราะขาดความรู้ในด้าน การควบคุมและป้องกันมีไม้จำนวนบุตรมาก ประกอบกับฐานะ เศรษฐกิจที่ยากจนทำให้สตรีเหล่านั้นและสามีไม้อาจจะมีการพักผ่อนหย่อนใจวิธีอื่น ๆ ยิ่งไปกว่าความสัมพันธ์ทางเพศ ทำให้มีบุตรหลายคน ซึ่งก็ต้องรักและเลี้ยงดู เมื่อถามถึงจำนวนบุตรในอุดมคติจึงแสดงความจำนงว่าอยากมีหลายคน ประกอบกับผู้ที่ฐานะ เศรษฐกิจต่ำมักจะมีการศึกษาต่ำ จึงอาจจะไม่เข้าใจคำถาม ทำให้เป็นที่เข้าใจว่าสตรีที่ฐานะยากจนเหล่านั้นต้องการมีบุตรหลายคน

ข. ขนาดของบ้านและลักษณะที่อยู่อาศัย ขนาดของบ้านเป็นดัชนีอีกอย่างหนึ่งที่จะใช้ศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ ผลของการเก็บข้อมูลนี้ น่าจะเชื่อถือได้ เพราะในการอบรมเกี่ยวกับแบบสอบถามนั้น ได้มีการชี้แจงและให้ความหมายเกี่ยวกับขนาดและลักษณะของบ้าน ฉะนั้นจึงคงมีปัญหาความคาดเคลื่อนอันเนื่องมาจากนักสัมภาษณ์ไปโดยบาง แนวความคิดในเรื่องนี้จึงเป็นว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในบ้านขนาดใหญ่ในสาขาของผู้สัมภาษณ์น่าจะเป็นผู้ที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านขนาดเล็กกว่า ดังนั้น จำนวนบุตรในอุดมคติของผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านขนาดใหญ่จะมีจำนวนน้อยกว่าของสตรีที่อาศัยอยู่ในบ้านขนาดเล็ก ปรากฏตามตารางที่ ๑๖ ว่า โดยทั่วไปไม่มีความแตกต่างอย่างสำคัญในเรื่องจำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีที่อาศัยอยู่ในบ้านขนาดต่างกับ แต่เมื่อแยกพิจารณาตามกลุ่มสตรีที่มีจำนวนบุตรมีชีวิตต่างกัน พบว่า สตรีที่มีบุตรตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป ซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านขนาดเล็ก มีบุตรในอุดมคติน้อยกว่าสตรีในกลุ่มเดียวกันที่อาศัยอยู่ในบ้านขนาดใหญ่ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจจะเป็นเนื่องมาจากว่าสตรีที่มีบุตรมากและอาศัยอยู่ในบ้านขนาดเล็กเหล่านี้มีความลำบากมาก เนื่องมาจากความคับแค้นของที่อยู่อาศัย จำนวนบุตรในอุดมคติจึงน้อยกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในบ้านขนาดใหญ่ ดังจะเห็นได้ว่าจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยต่อสตรีที่มีบุตร ๕ - ๖ คน เพิ่มจาก ๔.๑ เป็น ๔.๖ และ ๕.๖ เมื่อขนาดของบ้านใหญ่ขึ้น หรืออาจจะเนื่องมาจากเหตุผลที่กล่าวแล้วในตารางก่อนในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึกที่แท้จริงของสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

ตารางที่ ๑๖ จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยต่อภริยาหัวหน้าครัวเรือน อายุ ๑๕-๕๕ ปี
 หนึ่งคน จำแนกตามจำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตและขนาด และลักษณะของบ้านที่
 อยู่อาศัย

จำนวนบุตร ที่ยัง มีชีวิต	ขนาดและลักษณะของบ้านที่อยูอาศัย				ไม่มีโอกาสเห็น สภาพบ้าน
	รวม	ขนาดเล็ก	ปานกลาง	ใหญ่	
รวม	๕.๑ (๒๕๒)	๓.๕ (๒๓๑)	๔.๑ (๒๕๕)	๕.๓ (๑๕๗)	๕.๑ (๒๕)
ไม่มี	๒.๕ (๕๕)	๒.๕ (๑๓)	๓.๐ (๒๖)	๓.๖ (๑๑)	* (๒)
๑-๒	๓.๓ (๑๒๕)	๓.๕ (๗๐)	๓.๓ (๖๕)	๓.๐ (๒๕)	๓.๑ (๕)
๓-๔	๔.๖ (๑๕๗)	๔.๖ (๖๐)	๔.๖ (๗๗)	๕.๕ (๕๐)	๕.๕ (๑๐)
๕-๖	๕.๕ (๑๖๕)	๕.๑ (๖๐)	๕.๖ (๖๕)	๕.๖ (๓๕)	๕.๐ (๕)
๗ คนขึ้นไป	๕.๗ (๑๑๐)	๕.๕ (๒๕)	๕.๕ (๕๖)	๕.๐ (๒๖)	* (๕)

* ตัวอย่างในประเภทนี้มีน้อยกว่า ๕ ราย
 -จำนวนรวมขอสตรีที่ศึกษาตลลงจาก ๔๐๒ เป็น ๖๕๒ เพราะศึกษาเฉพาะ
 ภริยาหัวหน้าครัวเรือน

ค. เนื้อหาที่ใช้ในการเกษตรกรรม ความแนวความคิดทางบ้านประชากร
 คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะมีความต้องการใบคำนการเจริญพันธุ์ต่ำ ในครัวเรือน
 เกษตรกรขนาดของพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกมีความสำคัญ ดังนั้น จึงอาจใช้เป็น
 เครื่องวัดฐานะทางเศรษฐกิจได้ว่า คนที่มีพื้นที่ที่ใช้ในการเพาะปลูกมาก ผลผลิตย่อม
 จะมากกว่า ถอให้เกิดฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงกว่า ดังนั้น บุคคลที่มีเนื้อที่ที่ใช้ในการ
 เกษตรกรรมมากจะต้องการมีบุตรน้อยคน ผลการศึกษาครั้งนี้ (ตารางที่ ๑๘) แสดง
 ให้เห็นว่า มีความแตกต่างกันในเรื่องจำนวนบุตรในอุดมคติระหว่างเกษตรกรที่มีเนื้อที่
 ที่ใช้ในการเกษตรกรรมน้อยกว่า ๒๐ ไร่ และผู้ที่มีมากกว่า ๒๐ ไร่ขึ้นไป ความแตก
 ต่างดังกล่าวจะเห็นได้ชัดในกลุ่มสตรีที่มีบุตร ๓ - ๔ คน และ ๕ - ๖ คน ภริยาของ
 เกษตรกรที่มีเนื้อที่ที่ใช้ในการเกษตรกรรมน้อยกว่า ๒๐ ไร่ จะมีบุตรในอุดมคติโดย
 เฉลี่ย ๔ คน ในขณะที่สตรีผู้ซึ่งสามีทำเกษตรกรรมในพื้นที่มากกว่า ๒๐ ไร่ขึ้นไป มี
 บุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย ๕ คน แตกความแตกต่างระหว่างจำนวนบุตรในอุดมคติที่พบใน
 การศึกษานี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เพราะเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกในเนื้อที่
 ขนาดเล็กกว่า มีจำนวนบุตรในอุดมคติน้อยกว่าผู้ซึ่งทำการเพาะปลูกในเนื้อที่กว้างขวาง
 การศึกษาโดยดัชนีนี้สนับสนุนผลการศึกษาในตารางก่อนหน้าว่า เกษตรกรที่ยากจนน่าจะมี
 บุตรในอุดมคติกว่าผู้ประกอบอาชีพเดียวกันแต่ฐานะดีกว่า แต่จำนวนบุตรที่มีอยู่จริงอาจ
 จะมากกว่าเพราะโอกาสไม่เท่ากัน

ง. จำนวนเนื้อที่ถือครอง เนื่องจากตามสภาพความเป็นจริงในขณะนี้
 เกษตรกรในชนบทไทยเป็นผู้ทำนาเขาเป็นส่วนมาก มีส่วนน้อยที่มีที่ดินเป็นของตนเอง
 และการที่มีที่ดินในครอบครองเป็นดัชนีที่วัดฐานะเศรษฐกิจในสังคมไทยมาแต่โบราณ
 ดังนั้น ทั้งเกษตรกรและมีใช้เกษตรกรที่มีที่ดินอยู่ในครอบครองมาก น่าจะเป็นผู้มีฐานะ
 เศรษฐกิจสูง จึงน่าจะต้องการมีบุตรในอุดมคติน้อยคน จำนวนเนื้อที่ถือครองในการ
 ศึกษาครั้งนี้ใช้หน่วยวัดเป็นไร่ ในตอนที่เป็นการศึกษาเกี่ยวกับครัวเรือนเกษตรกรรม

ตารางที่ ๑๑ จำนวนบุตรในเขตเทศบาลโดยเฉลี่ยกับภริยาหัวหน้าครัวเรือนการเกษตรกร บัญชี
๑๕-๕๕ ปี หนึ่งคน จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีอยู่ และเพื่อที่ใช้ในการเกษตรกรรม

จำนวนบุตรที่มีอยู่	ผู้ปลูกพืชไร่เกษตรกรรม			
	รวม	๑๐ - ๑๔ ไร่	๒๐ ไร่ขึ้นไป	ไม่ทราบ
รวม	๕.๒ (๕๒๐)	๓.๕ (๓๑๑)	๕.๕ (๒๓๕)	๕.๖ (๒๑)
ไม่มี	๓.๐ (๓๕)	๒.๕ (๒๐)	๓.๓ (๑๕)	* (๑)
๑-๒	๓.๓ (๑๓๕)	๓.๓ (๕๓)	๓.๓ (๕๖)	๕.๖ (๕)
๓	๕.๓ (๑๕๖)	๓.๕ (๕๕)	๕.๕ (๖๕)	๕.๑ (๓)
๔-๖	๕.๓ (๑๕๑)	๕.๓ (๓๕)	๕.๑ (๕๓)	๕.๐ (๖)
๗ คนขึ้นไป	๕.๕ (๕๐)	๕.๕ (๕๑)	๕.๐ (๕๓)	* (๒)

* ตัวอย่างในประเภทมีน้อยกว่า ๕ ราย
-จำนวนรวมของสตรีที่ศึกษาลดลงจาก ๕๐๖ เป็น ๕๖๐
เพราะศึกษาเฉพาะภริยาหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพเกษตรกรรม

ได้แบ่งเนื้อที่ตลอดตามระดับความมากน้อยและความเหมาะสมของข้อมูลเป็น ๓ ระดับ คือ เกษตรกรผู้ไม่มีเนื้อที่สำหรับประกอบการเกษตรกรรมเป็นของตนเองเลย พวกที่มีเนื้อที่ในครอบครองบ้างแต่ไม่ถึง ๒๐ ไร่ และพวกที่มีเนื้อที่ในครอบครองมากกว่า ๒๐ ไร่ขึ้นไป ในส่วนของผู้ที่ได้อาศัยทางเกษตรกรรม ได้แบ่งลักษณะการถือครองที่ดิน ออกเป็น ๒ ระดับคือ มีและไม่มีที่ดินในครอบครอง ปรากฏความตารางที่ ๖ ว่า ภริยาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรรมที่มีไม่มีเนื้อที่ทำการเพาะปลูกเป็นของตนเอง มีจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย ๓.๘ ซึ่งเท่ากับสตรีที่ภายในครัวเรือนมีเนื้อที่ในครอบครอง ๑ - ๑๔ ไร่ แต่จำนวนบุตรในอุดมคติเพิ่มเป็น ๔.๔ เมื่อหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรรมมีเนื้อที่ในครอบครองมากกว่า ๒๐ ไร่ขึ้นไป ความสัมพันธ์ในเรื่องเนื้อที่ถือครองกับจำนวนบุตรในอุดมคติจะปรากฏเด่นชัดในสตรีที่เฉพาะทำการศึกษามีบุตร ๓ - ๔ และ ๕ - ๖ คน และเมื่อมีการจัดกลุ่มพวกที่ไม่มีและมีน้อยไว้ด้วยกัน ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า มีความสัมพันธ์และเป็นไปในทางเดียวกัน ระหว่างเนื้อที่ถือครองและจำนวนบุตรในอุดมคติ ซึ่งขัดกับแนวความคิดที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินจำนวนมากทำให้ได้ผลผลิตต่ำ แม้ว่าจะมีการเช่าพื้นที่เพิ่ม แต่ก็ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เมื่อผลผลิตน้อยแต่จำนวนบุตรที่มีชีวิตเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดการปิดเคือง มีผลทำให้ภริยาหัวหน้าครัวเรือนที่มีปัญหาดังกล่าว มีบุตรในอุดมคติน้อยลง แต่ในค่านิยมประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งได้แก่อาชีพรับราชการ ค้าขาย ชูรักจ้อน ๆ และรับจ้าง การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องการศึกษา อนึ่ง แม้ว่าตัวอย่างการศึกษาในเรื่องนี้จะน้อย แต่ก็ได้สัดส่วนกับจำนวนประชากรที่จำแนกเป็นเกษตรกรและมีใช้เกษตรกรรมในชนบททั่วประเทศ (จากตารางที่ ๖)

ตารางที่ ๒๔ จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยต่อภริยาอายุ ๑๕-๔๔ ปี ของหัวหน้าครัวเรือน เกษตรกรรมหนึ่งคน จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีอยู่ และเนื้ที่ติดครอง

จำนวนบุตร ที่มีอยู่	เนื้ที่ติดครอง				
	รวม	ไม่มี	๑ - ๑๔	๒๐ ไร่ขึ้นไป	ไม่ทราบ
รวม	๕.๒ (๕๕๓)	๓.๘ (๑๐๐)	๓.๘ (๒๒๘)	๕.๘ (๑๓๑)	๕.๑ (๑๗)
ไม่มี	๓.๐ (๓๕)	๒.๘ (๘)	๓.๐ (๒๐)	๓.๕ (๖)	* (๑)
๑-๒	๓.๘ (๑๓๗)	๓.๖ (๓๑)	๓.๖ (๓๘)	๓.๘ (๒๗)	* (๕)
๓-๔	๕.๑ (๑๕๖)	๕.๐ (๒๑)	๕.๐ (๓๕)	๕.๕ (๕๑)	๕.๒ (๖)
๕-๖	๕.๓ (๑๕๐)	๕.๒ (๒๕)	๕.๓ (๖๕)	๕.๕ (๕๕)	๕.๐ (๖)
๗ คนขึ้นไป	๕.๘ (๘๕)	๕.๓ (๑๖)	๕.๓ (๓๑)	๕.๐ (๕๒)	-

* ตัวอย่างในประเภทนี้ มีน้อยกว่า ๕ ราย
 - จำนวนรวมของสตรีที่ศึกษาลดลงจาก ๔๑๒ เป็น ๔๕๕ เพราะ
 ศึกษาเฉพาะภริยาหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรรมที่มีเนื้ที่ติดครอง

ตารางที่ ๑๕ จำนวนบุตรในบุคคลที่โอบเจตด้วยศรัทธา ๑๕-๕๕ ปี ภริยาหัวหน้าครัวเรือน ที่มีใช้เกษตรกรรม จำนวนความจำวนบุตรที่มีอยู่ และกรรมสิทธิ์ในที่ดิน

จำนวนบุตร ที่มีใช้เกษตรกรรม	กรรมสิทธิ์ในที่ดิน			
	รวม	ไม่มี	มี	ไม่ทราบ
รวม	๓.๗ (๑๓๕)	๓.๔ (๕๑)	๓.๔ (๗๑)	๓.๐ (๑๕)
ไม่มี	๒.๕ (๑๓)	* (๗)	๓.๐ (๘)	* (๒)
๑-๕	๓.๗ (๗๓)	๓.๕ (๒๘)	๓.๔ (๓๖)	๓.๔ (๕)
๕ คนขึ้นไป	๔.๐ (๕๗)	๔.๕ (๒๐)	๔.๒ (๒๗)	* (๓)

* ตัวอย่างในประเภทนี้มีน้อยกว่า ๕ ราย

- จำนวนรวมของสตรีที่ศึกษาลดลงจาก ๔๐๒ เป็น ๑๓๘ เพราะศึกษาเฉพาะภริยาหัวหน้าครัวเรือนผู้มีได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม

จึงอาจสรุปจากดัชนีวัดความมั่งคั่งของครัวเรือน อันได้แก่เกณฑ์ความรู้สึกของ
นักสัมภาษณ์เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่ให้สัมภาษณ์ ขนาดความใหญ่เล็ก
ของบ้านหรืออยู่อาศัยว่า จำนวนบุตรในอุ้มภักดีโดยเฉลี่ยต่อสตรีหนึ่งคน ซึ่งน้อยกว่าใน
เชิงเศรษฐกิจน้อยกว่าสตรีที่มีฐานะเศรษฐกิจดีกว่า

๒. อาชีพของสามี

ได้เป็นที่ยอมรับกันในประเทศต่าง ๆ ว่า จำนวนบุตรของครอบครัวที่มีอาชีพ
ต่างกันนั้น แตกต่างกัน อาชีพเกษตรกรรมมีหน้าที่เป็นผู้ผลิต ฉะนั้นการมีสมาชิกของ
ครอบครัวจำนวนมากเท่าใดก็เท่ากับเพิ่มจำนวนผู้ผลิตมากขึ้นเท่านั้น เนื่องจากร้อยละ
๔๐ ของประชากรไทยมีอาชีพทางเกษตรกรรม และอัตราการเกิดของประชากรก็สูงถึง
๓๘.๐ - ๓๘.๖ ต่อพัน ดังนั้นจึงน่าที่จะเป็นไปได้ว่า คนที่มีอาชีพทางเกษตรกรรมน่า
จะมีจำนวนบุตรในอุ้มภักดีมากกว่าผู้ที่มีอาชีพอื่น ๆ การศึกษาจากข้อมูลในชนบททั่ว
ประเทศครั้งนี้ พบผลเช่นเดียวกับการศึกษาในเขตชนบทที่ไพศาราม (ดูตารางที่ ๒๐)
ว่า การที่สามีมีอาชีพต่างกันไม่มีผลต่อจำนวนบุตรในอุ้มภักดีของภรรยา แม้เมื่อแยก
พิจารณาตามจำนวนบุตรที่มีอยู่จริง และความกลมอายุของสตรี คาดว่าสาเหตุคงเนื่อง
มาจากในเขตชนบทที่ห่างไกลแม่จะมีความแตกต่างกันในเรื่องของอาชีพ แต่ไม่มีความ
แตกต่างในเรื่องระดับของอาชีพเหล่านั้นที่จัดเป็นกลุ่มข้าราชการ ครู เสมียน และ
พ่อค้า ซึ่งควรจะเป็นผู้ที่มีสถานภาพสูงทางเศรษฐกิจและสังคม แต่ความจริงที่ได้จาก
ประสบการณ์ พบว่า บุคคลในกลุ่มอาชีพนี้ไม่มีความแตกต่างจากกลุ่มอาชีพอื่นทั้งในด้าน
ความคิดเห็น ความเป็นอยู่และฐานะทางเศรษฐกิจ

ตารางที่ 4 จำนวนบุตรในอุ้มคอกโดยเฉลี่ยต่อสตรีอายุ ๑๕ - ๔๔ ปี
หนึ่งคน จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีอยู่ และอาชีพของสามี

จำนวนบุตร ที่มีอยู่	อาชีพของสามี				
	ขุดกรวม	ประมง อาชีพอื่น และว่างงาน	เกษตรกรรม และกรรมกร	ข้าราชการ ครู เสมียน และพ่อค้า	ไม่ทราบ
ขุดกรวม	๕.๐ (๔๐๒)	๓.๔ (๓๐)	๔.๐ (๒๒๔)	๓.๕ (๔๓)	๓.๕ (๒๑)
ไม่มีบุตร	๓.๓ (๗๗)	๒.๒ (๕)	๓.๓ (๔๕)	* (๕)	๕.๐ (๕)
๑ - ๒	๓.๓ (๒๓๒)	๓.๑ (๑๒)	๓.๓ (๑๕๗)	๓.๐ (๒๒)	๓.๕ (๑๑)
๓ - ๔	๕.๒ (๒๐๗)	๕.๒ (๕)	๕.๓ (๑๕๗)	๓.๗ (๑๕)	--
๕ - ๖	๕.๖ (๑๗๒)	* (๓)	๕.๕ (๑๕๕)	๕.๗ (๒๕)	* (๑)
๗ ขึ้นไป	๕.๗ (๑๑๗)	* (๓)	๕.๗ (๕๕)	๕.๖ (๑๕)	--
ไม่ทราบ	* (๑)	--	* (๑)	-	-

* ตัวอย่างในประเภทนี้ไม่เกิน ๕ ราย

$$\chi^2 = ๕๑.๖ \quad P < .๐๐๕$$